

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ

ΑΝΑΤΥΠΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΩΤΟ ΤΟΜΟ
ΤΗΣ «ΘΡΑΚΙΚΗΣ ΕΠΕΤΗΡΙΔΑΣ»

ΚΟΜΟΤΗΝΗ 1980

Θεολόγου Χρ. Ἀλιμπράντη, Ἀνασκαφὴ εἰς Ἅγιον Χαράλαμπον Μαρωνείας Κομοτηνῆς, «Ἐπετηρὶς Ἑταιρείας Βυζαντινῶν Σπουδῶν», τ. ΜΒ', Ἀθῆναι 1975-6, σσ. 223-229, εἰκ. 1-9.

Μὲ ἀφορμὴ τὴν ἑναρξὴ τῶν ἀνασκαφικῶν δραστηριοτήτων στὸν Ἅγιο Χαράλαμπο τῆς Μαρωνείας ὁ Θ. Χ. Ἀλιμπράντης θέτει στὴ διάθεσὴ τοῦ

ευρύτερου ἐπιστημονικοῦ κοινοῦ τὶς πρῶτες ἔγκυρες πληροφορίες γιὰ τὸ μνημεῖο, πού συνοδεύονται ἀπὸ ἑννέα ἀρκετὰ κατατοπιστικὲς εἰκόνες τῶν ἀρχαιολογικῶν εὐρημάτων.

Ὁ συγγραφέας, ἀφοῦ ἀναφερθεῖ ἀρχικὰ στὸ ἱστορικὸ τοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τῆς πρώτης σκαφικῆς ἔρευνας τοῦ χώρου, ἐπιχειρεῖ στὴ συνέχεια νὰ δώσει μιὰ σύντομη ἐκθεση τῶν ἐργασιῶν πού ἔγιναν ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψή του κατὰ τὴ διάρκεια τῆς δοκιμαστικῆς ἀνασκαφῆς (Ὀκτώβριος—Νοέμβριος 1974) καὶ ἀπαριθμεῖ τὰ εὐρήματα, ὑπολείμματα κυρίως ἀρχιτεκτονικοῦ διακόσμου πού χρησιμοποιήθηκε στὸ ναό.

Ἡ ἀνακάλυψη ἑνὸς τμήματος ἀπὸ τὴ βάση παλαιοχριστιανικοῦ ἱσῶς ἄμβωνα εἶναι σημαντικὴ, γιατί, ἐκτὸς ἀπὸ τὸ κείμενο μιᾶς ἀρχαίας ἐπιγραφῆς πού μᾶς χαρίζει, προϋποθέτει ὅτι στὸ χῶρο τοῦ ἴδιου τοῦ ναοῦ (ἢ κάπου γύρω) προϋπῆρχε ἱσῶς παλαιοχριστιανικὴ ἐκκλησία ἀπὸ τὴν ὁποία προέρχονται ὀρισμένα γλυπτὰ ἢ ἀρχιτεκτονικὰ μέλη πού ξαναχρησιμοποιήθηκαν στὸ μεταγενέστερο κτήριο.

Σημαντικὴ εἶναι (ἔτσι χαρακτηρίζεται ἄλλωστε καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸ συγγραφέα) ἡ ἀνακάλυψη γραπτοῦ διακόσμου στὴν ἀψίδα ἑνὸς ναοῦ πού βρίσκεται σὲ χαμηλότερη στάθμη (3.50 μ.) ἀπὸ τὸ ἔδαφος. Ἡ παράσταση —διάλιθος φυλλοφόρος σταυρὸς μὲ μῆλα στὴν ἀπόληξή τῶν κεραίων— ὁδήγησε τὸ συγγραφέα στὴ σκέψη μήπως πρόκειται γιὰ ἔργο τῆς ἐποχῆς τῆς Εἰκονομαχίας κατὰ τὴν ὁποία, ὅπως εἶναι γνωστὸ, εὐνοοῦνται τὰ ἀνεικονικὰ προγράμματα στὴ διακόσμηση τῶν ἐκκλησιῶν. Σύμφωνα ὅμως μὲ τὶς τελευταῖες τοποθετήσεις ἀπέναντι στὸ πρόβλημα τέτοιες ἀνεικονικὲς διακοσμῆσεις μπορεῖ νὰ θεωρηθοῦν καὶ ὡς ἐπιβιώσεις ἑνὸς θεματολογίου πού κυριάρχησε σὲ μιὰ προγενέστερη περίοδο, μὲ τὰ σύμφυτα προβλήματα πού δημιουργοῦνται καὶ πρωταρχικὰ τὸ θέμα τῆς χρονολόγησής τους [βλ. D. I. Pallas, *Eine anikonische lineare Wanddekoration auf der Insel Ikaria...*, «Jahrbuch der Österreichischen Byzantinistik», τ. 23(1974), σσ. 271-314. Βλ. καὶ Ann Wharton Epstein, *The «Iconoclast» churches of Cappadocia, Iconoclasm* (edited by Antony Bryer and Judith Herrin), Birmigham 1977, σσ. 103-111]. Ἡ παρουσία ἐξάλλου τῶν μονογραφημάτων στὴν παράσταση τοῦ σταυροῦ [IC XC N K], πού συνηθίζονται ὡς συνοδευτικὲς ἐπιγραφές τοῦ συμβόλου τοῦ σταυροῦ ἀπὸ τὸν 10ο αἰῶνα κ.έ. [βλ. A. Frolov, IC XC NIKA, «Byzantinoslavica», τ. 17(1956), σσ. 98-113] ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξέταση τοῦ φαινομένου τῆς ἐξάπλωσης τοῦ μοτίβου τοῦ φυλλοφόρου σταυροῦ, συχνοῦ καὶ στὴν ἀμέσως μεταεικονομαχικὴ περίοδο [D. T. Rice, *The leaved Cross*, «Byzantinoslavica», τ. 11(1950), σ. 80], συνηγοροῦν γιὰ μιὰ θέση πὺρ ἐπιφυλακτικὴ στὴν ἐξαγωγή τῶν ἐπιστημονικῶν συμπερασμάτων πού ἀφοροῦν καὶ στὴ χρονολόγηση τοῦ μνημείου

καὶ στὴ συνεισφορά του στὴ γνώση τῶν μετρημένων ἀνεικονικῶν διακοσμῆσεων τοῦ ἑλλαδικοῦ χώρου.

Ἀλλὰ στὸ δημοσίευμα τοῦ Θ. Χ. Ἀλιμπράντη εὐκόλα διαπιστώνει κανεῖς ὅτι τὸ περιεχόμενο ἔχει τὸ χαρακτῆρα τοῦ σύντομου χρονικοῦ καὶ ὅτι ἡ παρουσία του ὀφείλεται κατὰ κύριο λόγο στὴν ἐπιθυμία τοῦ συγγραφέα νὰ καταστήσει — ὅσο γίνεται γρηγορότερα — γνωστὰ τὰ νέα καὶ ἀξιοπρόσεχτα στοιχεῖα ποὺ προέκυψαν ἀπὸ τὴν ἀνασκαφικὴ ἔρευνα τοῦ ναοῦ τῆς Μαρώνειας. Τὸ ξεχωριστὸ ἐνδιαφέρον ποὺ παρουσιάζει ἡ ἀνασκαφικὴ ἔρευνα γιὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ χώρου καὶ σὲ μιὰ τελευταία ἀνάλυση τὰ ἴδια τὰ εὐρήματα αἰτιολογοῦν τὴν καλὴ πρόθεση τοῦ συγγραφέα γιὰ τὴν ἄμεση παρουσιάσῃ τους. Ὁ ἴδιος δηλώνει ἄλλωστε (σ. 229) ὅτι θὰ ἐπανέλθει στὴ συστηματικὴ ἐξέταση τῶν προβλημάτων τὰ ὁποῖα θέτει ἡ παρουσία καὶ ἡ κατάσταση τοῦ μνημείου.

Β. Κ. ΚΑΤΣΑΡΟΣ